

Més enllà del binarisme de gènere; vers la fluïdesa

Autora: Concepció Garriga, concepgarriga@gmail.com; www.concepciogarriga.com

Aquest principi de segle ha suposat una autèntica eclosió de posicions de gènere i d'opcions sexuals. Moltes persones fugen del binarisme per situar-se en alguna posició singular dins el continu home-dona. I per trobar la pròpia forma d'expressió dels desigs i dels afectes.

Al llarg del segle passat es va produir un canvi de paradigma: vam passar del gènere com a conseqüència psíquica de l'anatomia (Freud, 1932), al gènere com a construcció social (de Beauvoir, 1949, Money, 1975) per arribar, al segle XXI, a la comprensió del gènere com un entramat multifactorial: relació, cos, ment, social (Corbett, 2015), cosa que, com diu també Corbett, permet a les persones sentir que hi ha latitud, que no s'han de constrenyir als estrets marges del gènere normatiu.

a. Freud

Partint de la idea de la supremacia del penis i del menyspreu del clítoris, Freud va dir que la dona havia de reconèixer la superioritat de l'home i la seva pròpia inferioritat i que havia d'adoptar l'actitud femenina normal: passivitat, masoquisme, docilitat i dependència. Això no va escandalitzar gaire a la primera meitat del segle passat perquè era la manera com s'educaven els homes i les dones.

Freud va reblar el clau de la dominació masculina afirmant: **“la reproducció ha estat confiada a l'agressió de l'home, independentment del consentiment de la dona”** d'aquesta manera donava legitimitat a la violació, paradigma de la dominació.

Freud (1937) va acabar arribant al **repudi de la feminitat**, convertint una diferència biològica en una desigualtat jeràrquica: un superior valoritzat i una inferior objecta: el gènere. El patriarcat.

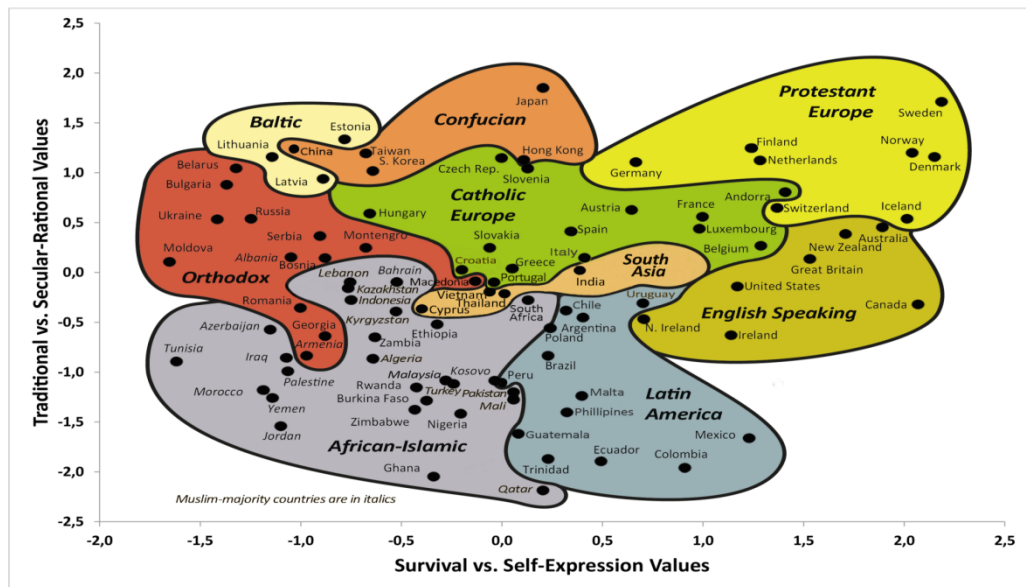
Un estat és patriarcal en la mesura que no combat la violació ni el feminicidi amb el dret; els considera crims menors. I d'aquesta manera perpetua la concentració de tots els poders en mans dels homes. Per això l'onada d'indignació davant la violència del “ramat” i la “inclemència” de la justícia va ser tan gran, perquè ens deia a la cara: encara que estiguem en democràcia nosaltres seguim dominant. Aquest és el missatge social que emana de la violència sexual. Ensenya que qui té el poder són: els militars i policies, l'església, els homes alfa,...

b. Modernització, canvi cultural i democràcia

L'evolució de la societat al llarg de la segona meitat del segle passat, sortint de la postguerra i la dictadura, amb la industrialització i el desenvolupament econòmic, va propiciar uns canvis culturals que la gent del WVS¹ (Inglehart & Welzel, 2006) ha descrit com a evolució de valors, des dels tradicionals (religiositat, respecte a l'autoritat, obediència i matrimoni) i de supervivència (prioritat a la seguretat davant la llibertat, no participació política, desconfiança en el que ve de fora, no acceptació de l'homosexualitat, un sentit feble de felicitat), cap als valors secular-

¹ www.worldvaluessurvey.com

racionals, participant en organitzacions cíviques i polítiques com els partits, el moviment feminista,... La modernització de la societat en post-industrial i en societat del coneixement, va anar donant lloc a que els valors **d'autoexpressió** anessin substituint els tradicionals i que les persones assolissin un sentit d'apoderament subjectiu agent que propicia els valors emancipadors consistents en: llibertat en l'estil de vida, igualtat de gènere, autonomia personal i la veu del poble. Els valors emancipadors generen llibertats individuals i desigs de democràcia liberal crítica, el màxim exponent dels quals són els països nòrdics Suècia al capdavant.

Fins aquí encara estem definint el gènere binari com una construcció social. Certament la democratització de la societat, en el sentit d'igualtat que proclama la declaració del Drets Humans, va fer molta feina generant igualtat d'oportunitats. Malgrat això, els tics autoritaris d'algunes societats (Espanya i Mèxic, per ex.) i la proliferació d'organitzacions feixistes ens ensenyen la resistència del patriarcat a la democratització, i ens demanen que continuem treballant per eradicar-les.

Les arrels biològiques: determinació genètica, hormonal i neuroanatòmica del sexe i el gènere.

a. Interacció cervell-hormones-cos.

Young & Alexander (2012), argumenten que el 1974, amb l'article de Imperato-McGinley, es van donar a conèixer les "machihembras"² de Las Salines (St.. Domingo), noies que havien nascut amb inequívocs trets de dona: genitals d'aspecte femení, amb llavis i clítoris, i que eren criades com a nenes. A la pubertat (12 anys aproximadament) els sortia penis i llavors les noies es convertien en homes (una transsexualitat espontània), i amb això també canviava el seu comportament, es

² youtube: "Mysterious Case Of Guevedoces: Boys Don't Grow A Penis Until Puberty"

casaven i tenien fills; encara que tenien un penis una mica més petit, no molta barba, i menys calvície, s'autodenominaven homes.

Havien nascut amb una mutació en la 5-alfa reductasa, un enzim que converteix la testosterona en dihidrotestosterona, el missatger que dona l'ordre de construir genitals masculins. En estat fetal, les "machihembras" no fabricaven prou testosterona, però quan arribaven a la pubertat, i en rebien una injecció massiva, se'ls desenvolupaven els genitals masculins. Les "machihembras" exemplifiquen la complexitat de la construcció del sistema sexe-gènere: tenien un sexe genètic XY; un sexe gonadal immadur que, a la pubertat, per efecte del seu sexe hormonal, les convertia en homes, amb un sexe genital masculí; una identitat sexual i una identitat de gènere masculines -després de la pubertat, i una orientació sexual heterosexual.

b. El canvi de paradigma en el sistema sexe-gènere

Si com sostenien de Beauvoir (1949) i Money (1975), que és la societat la que modela la identitat de gènere, és a dir, que el gènere és només una construcció cultural-social, aquestes noies haurien de mantenir la seva identitat, però la canviaven. Imperato-McGinley afirmava: l'abast de l'exposició del cervell als andrògens té un major efecte a l'hora de determinar la identitat de gènere masculina que el sexe en el que es cria al subjecte.

Judith Butler (2004) també va qüestionar la posició de de Beauvoir i de Money, que era la que les feministes sostenien. El cas de Money, Bruce / Brenda / David Reimar, és il·lustratiu. El nen Bruce als 5 anys en una circumcisió accidentada es va quedar sense penis. Money va proposar que l'anomenessin Brenda i que l'eduquessin com una nena. Money sostenia que la identitat de gènere s'adquireix per socialització. Però també li van administrar estrògens. Anys més tard, Brenda es va fer operar per

treure's els pits que se li havien format pels estrògens, i per dotar-se d'un simulacre de penis i testicles, i va passar a dir-se David. Va començar a prendre testosterona i es va casar amb una dona. Però no va poder redreçar la seva turmentada història. Es va acabar suïcidant a l'edat de 38 anys disparant-se amb una escopeta, en el seu tercer intent. El cervell de David, era masculí, a causa de que **havia rebut un bany d'andrògens en la seva vuitena setmana de vida fetal**, independentment dels seus genitals, i de la seva socialització. Butler i tot el moviment intersex i transsexual qüestionen l'**ideal del binarisme** de gènere davant el **continuum** de posicions que hi ha entre l'home i la dona per diverses causes. La hipòtesi organitzativa ho explica.

"La hipòtesi organitzativa" (Wallen, 2009) explica que els rudiments del cervell són femenins; que es masculinitza per efecte dels andrògens a la vuitena setmana d'embaràs si el fetus és XY. La hipòtesi organitzativa postula que hi ha molts moments crítics en l'organització neuronal que configuren les estructures cerebrals i que hi ha conductes de gènere en les que intervenen els nostres cervells que són efecte de les hormones (com hem vist amb el cas Reimar). Exemples:

1 / 20.400 homes neix amb la **Síndrome d'Insensibilitat als Andrògens**, són homes 46 XY que neixen amb un cos d'aspecte femení i els seus testicles no han baixat. Quan són petites mostren conductes femenines, prefereixen les joguines i els jocs femenins i senten atracció pels homes quan creixen. Pel que fa als seus cervells són dones.

1 / 15.000 nadons neixen amb una **[20] Hiperplàsia Adrenal Congènita** (que fa que el fetus en desenvolupament rebi grans dosis d'andrògens). Els nens que la pateixen tenen baixa estatura i infertilitat i conducta de nens normals. En canvi en les nenes pot provocar genitals ambigus, un clítoris més gran del normal i l'aparició d'un escrot. Possiblement siguin estèrils. Adopten el lesbianisme en fases posteriors de la seva vida en major proporció que les noies que no el pateixen, i juguen més com nens.

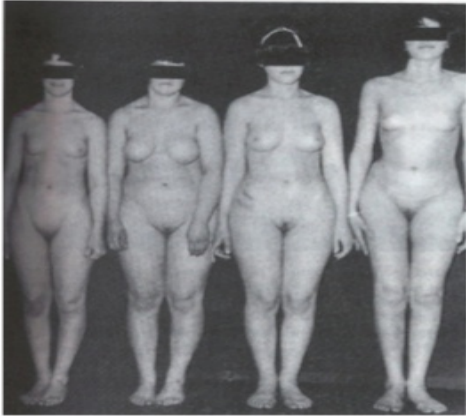
Imatge 1: Síndrome d'Insensibilitat als Androgens:

Sistema XY

•Determinació en humans i (mamífers)

**síndrome de
feminització
testicular**

Quatre germans amb
aquesta síndrome
(insensibilitat congènita
als andrògens 22^a +XY)

http://www.dailymotion.com/video/x80z5u_

Fig. 2. Hiperplasia Adrenal Congenita

Fig. 2. Paciente con hiperplasia adrenal congénita. Nótese la presencia de la hiperplasia del clítoris con orificio en su base, y el engrosamiento de los labios mayores que se encuentran fusionados en la línea media.

La **definició de gènere** de Corbett (2011)³ és a la que hem arribat, la més completa i complexa. Diu: El gènere està incorporat i constituït per via de la fantasia, l'excitabilitat orgànica, el desig, la neurona, el múscul, la relacionalitat, la ferida, i la pràctica. El cos amb gènere es materialitza en un camp sociocultural complex, obert a múltiples punts

³ Corbett, K. (2011), *Gender Regulation*, presentació en el Panel de Gènere, en el congrés de la IARPP a Madrid.

Text complet del Panel de Gènere: Garriga, C. (Coord.) (2011). "Teoría del género para el siglo XXI: no lineal, desecho, *queered*, relacional". *Clínica e Investigación Relacional*, 5 (3): 429-455.

de referència, a expectatives normatives, i a significats relacionals. Hi ha latitud, afegeix.

Corbett és un psicoanalista gai. La orientació sexual és un tema complex en el que ara entrarem. Abans es deia opció, com si fos una tria voluntària. Avui veurem que la definició que Corbett fa del gènere també valdria per la sexualitat, per això Rubin (1986) parlava de sistema sexe-gènere.

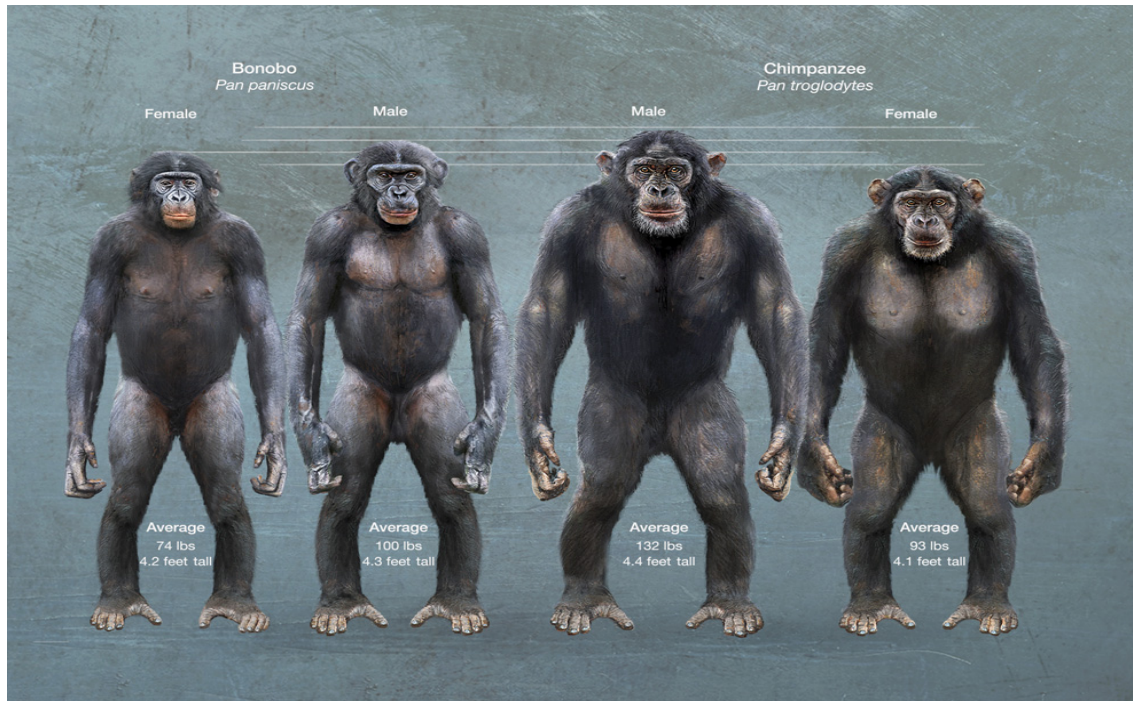
c. Organització cerebral i orientació sexual: circuits diferents, conductes diferents (heterosexualitat, homosexualitat i transsexualitat)

Molts mamífers adopten conductes homosexuals. Els primats, també. Els goril·les dominants tenen “novios”. Alguns langur

dediquen el 95% de la seva vida sexual a trobades homosexuals. Les femelles bonobo utilitzen la sexualitat amb finalitats comunicatives, i tenen un repertori que creïem humà: masturbacions, fel·lacions, cunnilingus i còpules frontals. (Hi ha un llibre excel·lent de l'Almudena Hernando⁴ que qüestiona les comparacions que es fan entre els ximpanzés i les persones per justificar la jerarquia social i la dominació dels mascles. Si estudiem els bonobos la metàfora social que se'n deriva és completament diferent: són societats cooperatives, comunicatives, igualitàries,... i la seva estructura corporal i òssia també en dóna compte). Veiem-ho:

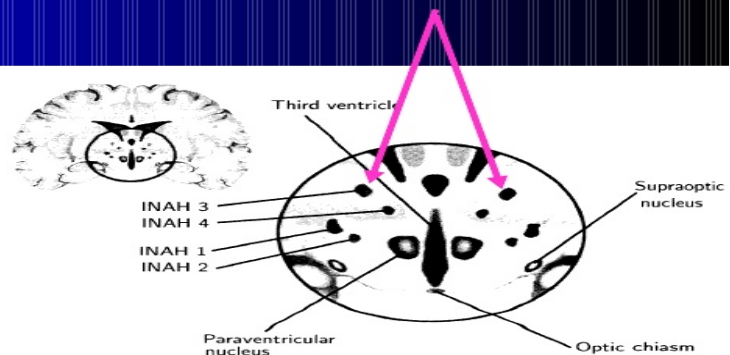
⁴ Hernando, A. (2012), *La fantasía de la individualidad. Sobre la construcción sociohistórica del sujeto moderno*. Madrid: Katz editores.

Com hem vist, no hi ha tan sols un o dos moments crucials per a l'organització cerebral en el fetus, sinó molts, que afecten determinades regions cerebrals en moments diferents.

Sexual Orientation & INAH3

Figure 10.8. The Interstitial Nuclei of the Anterior Hypothalamus.

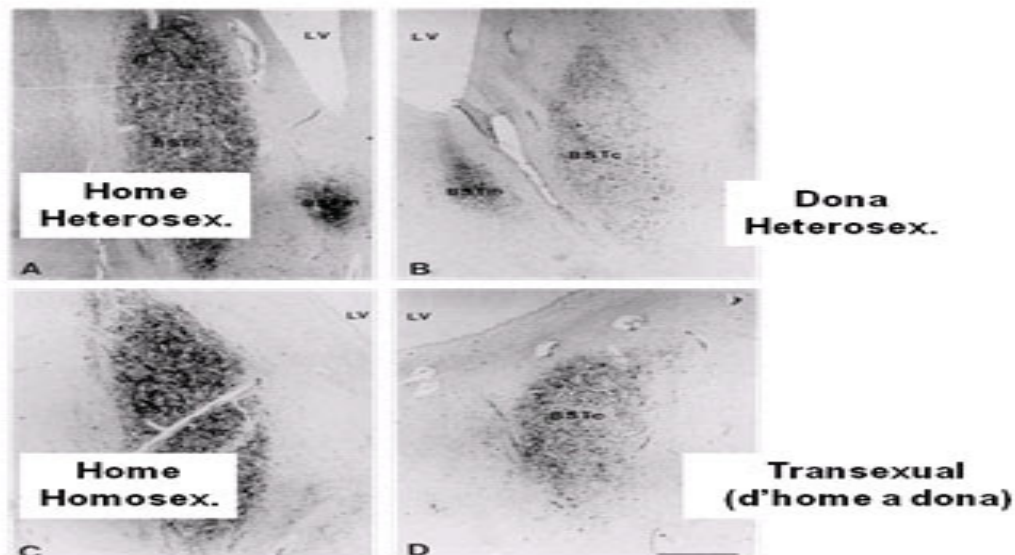
LeVay, el 2010⁵ va trobar que una àrea de l'hipotàlem, [el nucli intersticial de l'hipotàlem anterior (INAH3)] d'homosexuals homes és entre dues i tres vegades més petit -i de mida semblant al de les dones- que en heterosexuals.

Gràcies a que als Països Baixos han facilitat la donació de cervells humans per a usos científics, Dick Swaab (2008)⁶ ha descobert el cervell transsexual. El nucli del llit de

⁵ LeVay, S. (2010), *Gay, straight, and the reason why: the science of sexual orientation*, London: Oxford University Press.

⁶ Swaab, D. (2008), "Sexual Orientation and Its Basis in Brain Structure and Function", *Proceedings of the National Academy of Sciences*, July.

l'estria terminal -NLET- és sexualment dimòrfic. Swaab va examinar els NLET d'homes

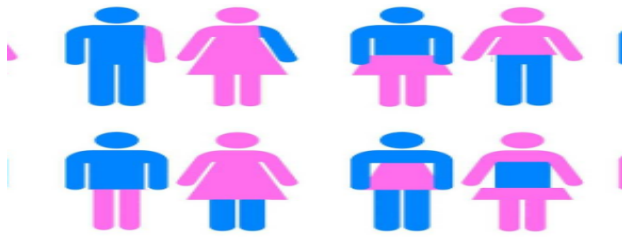
i de dones hetero i homosexuals, i els de persones transsexuals (d'H a D) i va descobrir que el NLET d'un transsexual era de la mateixa mida que el d'una dona. (Aquests descobriments s'han pogut utilitzar per permetre que els transsexuals puguin modificar els seus passaports perquè reflecteixin el sexe dels seus cervells). "El que presenta diferències en els transsexuals no és una única estructura sinó que hi ha diferències en tot tipus de xarxes".

Les variacions de sexe i gènere també es poden atribuir a les diferents interaccions entre estructura cerebral i hormones, en diferents moments crítics de la seva evolució.

1. Les reaccions hormonals que desencadenen la formació dels nostres genitals es produeixen al principi de l'embaràs.
2. Les influències hormonals que configuren el nostre cervell es produeixen en fases posterior de la gestació.
3. Si ens fixem en els òrgans sexuals no podem treure cap conclusió. El penis no fa a l'home, ni la vagina fa a la dona. Un ésser humà 46XY amb insensibilitat als andrògens és una dona; una persona amb penis i barba que se sent dona (i ha fet un transit de gènere, una transvestida), i li atrauen els homes no és un home homosexual, sinó una dona heterosexual.
4. Un home que se sent atret per altres homes, i es comporta i sent com un home, és un home amb un cervell homosexual, ...
5. En resum: Els genitals, i fins i tot els cromosomes poden ser irrelevants per a la conducta de gènere.
6. Les noies heterosexuales tenen un repertori més ampli d'expressions de gènere que els nois heterosexuales⁷. Les persones que es consoliden/reifiquen en un transgènere pot ser que pateixin "autoexigència" per definir-se. Les posicions més flexibles comporten menys dols.

⁷ Diamond, L. M. (2008), *Sexual Fluidity: Understanding Women's Love and Desire*, Cambridge: Harvard University Press.

3. Món queer⁸.

a. La proliferació de gèneres i opcions sexuals

Les vivències de gènere són tan diferents que necessitem una teoria prou flexible com perquè les contingui totes.

Corbett (2014)⁹ diu: "Hi ha noves possibilitats de reconeixement. S'ha posat en qüestió la rígida necessitat de l'ordre simbòlic: l'ampliació del marc de la llei matrimonial incloent els matrimonis homosexuals, la importància decreixent dels codis de gènere tradicionals, el desmantellament de les polaritats de gènere tradicionals, l'àmplia xarxa de llenguatge i de formes d'intercanvi comunicatiu, i la re-definició de la família, per anomenar-ne només uns quants exemples. A les psiques ja no els cal estar tancades a les mateixes gàbies velles. Als gèneres no els cal seguir la mateixa vella identificació amb la figura parental del mateix sexe. Els cossos paradoxals¹⁰ es poden sostenir com a tals (Veure com a exemple a Andrej / Andreja Pejic, que va desfilar per Gaultier tant amb vestits d'home com amb vestits de casament de dona; inicialment es definia com androgin; ara s'ha fet transdona).

⁸ Garriga, C. (2007), Elementos para el abordaje analítico de las variaciones del género y de la sexualidad contemporáneas [Corbett, K.]. *Aperturas Psicoanalíticas* nº27

-----, (2008), Elementos para el abordaje analítico de las variaciones del género y de la sexualidad contemporáneas 2 [Butler, J., 1956]. *Aperturas Psicoanalíticas* nº28

---, (2014), La bondat en la subjecció femenina: implicacions per a la clínica i per a la sexualitat. *Clínica e Investigación Relacional*, 8 (2): 382-396.

⁹ Corbett, K., Dimen, M., Goldner, V. & Harris, A. (2014), "Talking Sex, Talking Gender – A Roundtable", *Studies in Gender and Sexuality*, 15:295-317.

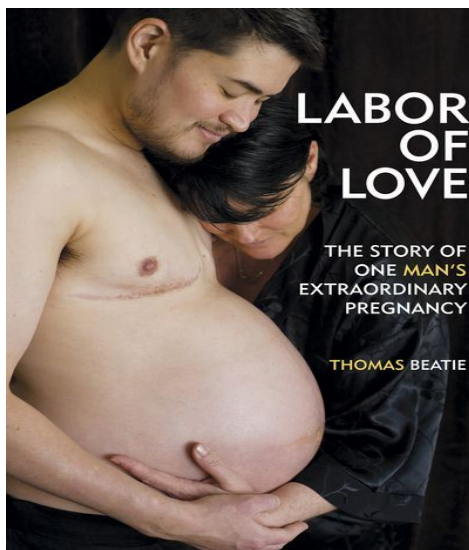
¹⁰ Veure striptease documental Jo Sol (2010), *Fake Orgasm*

Ara els gèneres esdevenen matèria (passen a ser corporalitzats) dins d'un espectre menys constrictiu. Lazlo Pearlman mantén els seus genitals femenins, igual que Buck Angel, que, per exemple, apareix com un camioner amb genitals femenins. Buck té un

anunci molt *queer* a Internet¹¹: on recomana la revisió ginecològica anual.

Un altre exemple de cos paradoxal és el de Thomas Beatie, l'"home embarassat".

Beatie, com Pearlman i Angel, és un home trans de D a H que va mantenir el seu aparell reproductor (excepte les mames), i que va gestar i va donar a llum a tres criatures, una nena i dos nens, amb esperma de donant. Per explicar la seva història va escriure el llibre "Labor of love. La història de l'embaràs extraordinari d'un home". La paraula "labor" tant vol dir treball com part. Beatie és fill d'una dona d'ascendència britànica de Sant Francisco i d'un home d'origen Coreà. Va néixer i va créixer a Hawaii. Als 10 anys es va començar a identificar com a home. Als 23 es va sotmetre a una cirurgia de canvi de sexe, però només de la part superior del seu cos (mastectomia i silueta). Abans de casar-se es va canviar el nom i tota la documentació oficial d'acord

¹¹ <https://vimeo.com/9710848>

amb les lleis de Hawaii. Es va casar en un matrimoni heterosexual amb una dona. Es van mudar a Oregon, on, essent home va tenir les seves tres criatures, i va tenir problemes a l'hospital perquè no el volien anomenar pare.

Els gèneres es fan en la intersecció de classe, raça, lloc, ideologies dominants i religions. A Andreja Pejic, segons en quines regions del món no democràtic, en lloc de ser rebut amb flaixos, potser el farien fora a pedrades, perquè sabem que creuar el gènere sovint genera violència, fins i tot mort.

b. Sexe-gènere personal

Actualment la proliferació de sexes, de gèneres i d'orientacions sexuals és tan gran que cal introduir milers de matisos i de vocabulari per a poder-nos entendre .

La paraula **dona** descriu a totes les persones que **se senten** dones i es presenten i representen com a tals, siguin el que siguin biològicament. Poden ser 46XY, amb insensibilitat als andrògens; o persones trans H a D en qualsevol fase de la transició. El terme **cisdona**, es refereix a la coincidència sexe / gènere. No es fa servir gaire, només en cercles on hi pugui haver dones que no siguin biodones.

La paraula **home** descriu a totes les persones que **se senten** homes i es presenten i representen com a tals, siguin el que siguin biològicament. El terme **cishome**, es refereix a la coincidència sexe / gènere.

Transgènere: Una dona que desitja viure com a home sense canviar el seu cos, o un home que desitja viure com a dona sense intervencions quirúrgiques, tot i que poden admetre o sol·licitar intervencions mèdiques, hormones per exemple. Són exemples de transgènere o fluïdesa de gènere: Raquel / Lucas Platero,

professor/a de pedagogia de la Universitat Complutense de Madrid. I els homes *Cross-dressers* o *transvestides* del programa “sense ficció”.

Es diu "**cisgènere**" a les persones que tenen una identitat de gènere i un gènere assignat en néixer que són concordants amb el comportament socialment assignat, és a dir, les persones que no s'identifiquen com transgènere. (Drescher, 2015)¹².

Intersexual han nascut en aquesta condició, per exemple 46XY, però amb genitals no ben definits perquè els testicles no han baixat.

Transsexual, home que se sent atrapat en un cos de dona o dona que se sent atrapada en un cos d'home; que està en trànsit (hormones, intervencions quirúrgiques) o que ja ha canviat, es diu de H a D o de D a H. Per tant hi pot haver un solapament entre transgènere i transexe. Paul B. Preciado,

filosof i activista queer, que escriu a l'ARA - que ens mostra que s'ha anat definint cada cop més masculí dins el transgènere, fins que ha transitar cap a la transsexualitat D a H. També existeixen els cossos paradoxals, com hem vist (Striptease, Beatie, Buck Angel).

Trans-figura-parental-transgeneracional: això és una paraula que m'he inventat davant l'amiga, àvia, em va dir “faig de pare dels meus néts” (una broma)

c. Orientació Sexual

Gai, Lesbiana: Per a les relacions íntimes i sexuals els agraden les persones del mateix sexe. En l'article citat de Drescher (2015) apareixen dues noves terminologies: **androfilia** (atracció pels homes) i **ginefilia** (atracció per les dones), que fa innecessària qualsevol referència al sexe / gènere de la persona que sent l'atracció.

¹² Drescher, J. (2015), “Gender Policing in the Clinical Setting: Discussion of Sandra Silverman’s ‘The Colonized Mind: Gender, Trauma and Mentalization’”, *Psychoanalytic Dialogues*, 25(1):67-76.

La teoria *queer* inclou l'enorme diversitat interna que hi ha entre gais i lesbianes. Entre les **Lesbianes**: Dragking, hipermasculina. Butch, molt masculina. Transgènere, masculina amb genitals femenins, Gallimarsot o tomboy, preponderància masculina, Andrògina, masculina i femenina, Indiferenciada, poca masculinitat, poca feminitat, Femenina, predomini feminitat Femme, molt femenina. Dragqueen, hiperfemenina. Entre els **Gais**: Dragking, hipermascle, Mascle, masculí, Indiferenciat, poca masculinitat, poca feminitat, Androgin, masculí i femení, Sisi, preponderància femenina, Transgènere, femení mantenint genitals masculins, Dragqueen, hiperfemení

Heterosexual: Per a les relacions íntimes i sexuals els agraden les persones del sexe contrari.

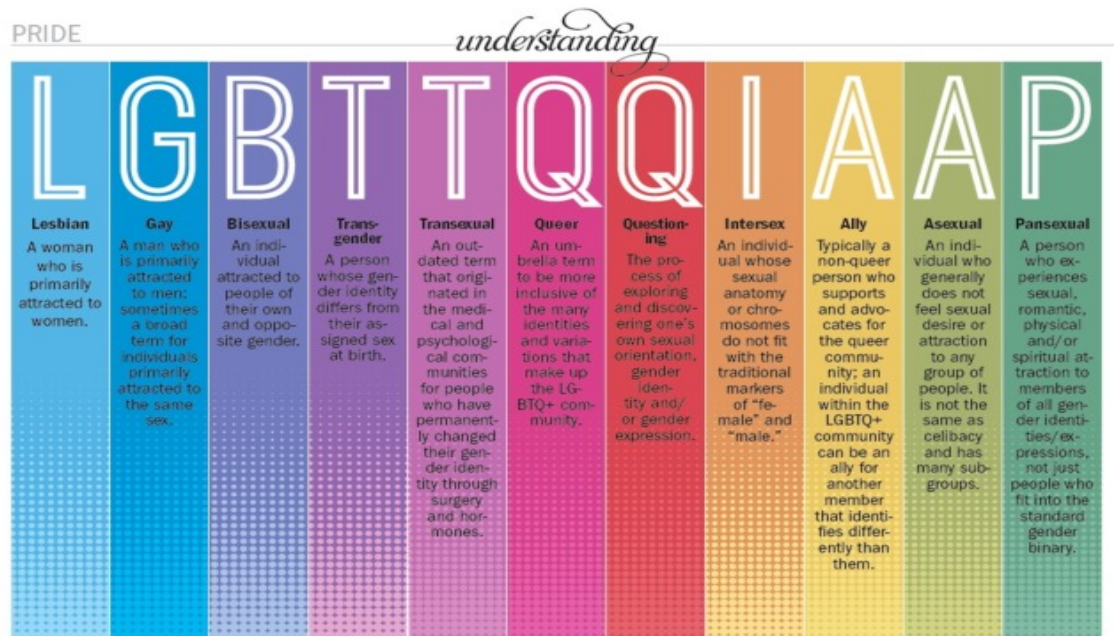
Bisexual: Per a les relacions íntimes i sexuals els agraden les persones estiguin on estiguin col·locades dins el continu home-dona.

Milendra (*hag tag* en anglès) - dona a qui per les relacions íntimes i sexuals li agraden els homes gais.

Asexual: persones que no senten desig ni atracció sexual per ningú. En canvi tenen sentiments romàntics i l'absència de desig representa un repte a l'hora de mantenir una relació de parella. Algunxs senten aversió cap al sexe, però la majoria senten una indiferència que els permet tenir relacions amb les seves parelles i masturbar-se periòdicament si així ho consideren. La seva excitació genital sol funcionar. Un 1% de la població britànica ho és (dades 2004). Brotto (2011)¹³ apunta que l'asexualitat és una orientació sexual més que una patologia (actualment se'n parla més, és una manera més de deixar de normatitzar –s'ha de practicar sexe un cop per setmana- i en canvi de normalitzar), molt interessant perquè té en compte la singularitat de cada persona.

Indeterminada: Hi ha algunes persones que es queden en una indeterminació respecte a la seva opció sexual durant un temps més o menys llarg de manera que les organitzacions LGBT han incorporat la I i ara són LGBTI (i la Q *queer* i la A d'*asexual*) LGBTIQA (i aquestes altres).

¹³ Brotto, L. A., Yule, M. A. (2011), "Physiological and subjective sexual arousal in self-identified **asexual** women", *Archives of Sexual Behavior*, 4(4):699-712.

Kinsey en el seu informe de 1948 ja va oferir una escala de 7 punts on 0 corresponia a 100% heterosexual i 6 a 100% homosexual, i va trobar que molts de lxs sevxs enquestadxs es definien com a 5, 2 o qualsevol valor intermedi. Dades més recents recullen que entre el 3 i el 4% dels homes i entre l'1 i el 2% de les dones es defineixen com homosexuals. Entre l'1 i el 2% dels homes i entre el 2 i el 5% de les dones es declaren bisexuals. També hi ha un bon nombre de persones que se senten homo o heterosexuals però que en algun moment han fantasiejat o tingut relacions amb individus del gènere no preferit. L'orientació sexual també és un *continuum*. Poder parlar en aquests termes és molt nou i això ha flexibilitzat el constructe.

L'homosexualitat es pot aprendre, segons Coria-Àvila (2012)¹⁴ els estímuls associats a les primeres experiències sexuals són molt determinants, i la plasticitat del cervell permet que l'orientació sexual es vagi modelant amb l'aprenentatge. En canvi, no es pot desaprendre. Un cop establerta és molt sòlida (ex. pacient gai que se'n va fer veient porno gai).

L'atropellament de Toronto (el 23/4/2018) va fer aparèixer una nova categoria: els "cèlibes involuntaris", "**incels**" en anglès. Es defineixen així perquè no poden tenir relacions sexuals amb qui ni quan volen, al contrari dels "**chads**" als que envegen perquè són guapos i tenen tot el sexe que volen amb les "**stacys**": dones atractives que rebutgen.

d. Relacions íntimes o de parella

Promiscuïtat: relacions íntimes i sexuals amb diverses persones simultàniament en el temps.

Monogàmia: relacions amb una de sola

¹⁴ Coria-Àvila, G. A. (2012), "The role of conditioning on heterosexual and homosexual partner preferences in rats". *Socioaffective Neuroscience & Psychology*, 2:17340.

Monogàmies successives: al llarg del temps van canviant de parelles estables.

Parella estable o matrimoni: relacions monògames amb compromís de fidelitat (o no).

Poliamor: enamorar-se de més d'una persona alhora; tenir relacions romàntiques simultànies.

Swinger: intercanvis de parelles consensuats en clubs dissenyats per a aquesta activitat.

e. Questions d'igualtat

El World Values Survey abans esmentat afirma, com hem vist, que una de les variables crítiques de l'índex d'empoderament social, és la igualtat de gènere. Per això vull acabar la meua xerrada així.

Hyde (2005)¹⁵, va fer un treball sobre 46 metanàlisi científiques que examinaven diferències psicològiques entre homes i dones i va arribar a la conclusió següent: en la majoria de funcions cognitives i característiques psicològiques homes i dones són molt semblants. Va trobar diferències en algunes reaccions emocionals com l'agressivitat física, certs aspectes motors: com llançaments; i pel que fa a la sexualitat, en índexs de masturbació, i actituds sobre el sexe esporàdic.

Una altra dada recent i significativa és que a Islàndia, Suècia i Alemanya els pares tenen les baixes de parentalitat més extenses i més ben dotades del món, i això s'està traduint, diversos anys després, en què l'ús del temps dels pares ha canviat significativament: passen més temps cuidant a les criatures i fent treball domèstic. Les mares per la seva banda dediquen més temps al treball i a les seves carreres i milloren la seva economia.

Amelia Valcarcel comenta que segons càlculs de la CEDAW¹⁶ de l'ONU, si seguim al mateix ritme que fins ara, no s'aconseguirà la igualtat en el món fins a l'any 2468. Si ens quedem en els països weird (sigles en anglès de Occidentals, Educats, Industrials, Rics i Democràtics, weird significa rars -per escassos), el càlcul, està en uns 80 anys d'espera. Ens traslladen al llindar del segle XXII.

Referències:

Butler, J. (1993), *Deshacer el género*, Barcelona: Paidós, trans. 2006.

de Beauvoir, S. (1949), *Le deuxième sexe*, Paris: Gallimard.

Freud, S. (1896), "La etiología de la histeria", p. 299-316, *Obras completas*, Madrid: Biblioteca Nueva, 1981.

---- (1905), "Tres ensayos para una teoría sexual. La sexualidad infantil", p.1195-1216. *Obras completas*, Madrid: Biblioteca Nueva, 1981.

---- (1909), "Análisis de la fobia de un niño de cinco años (caso 'Juanito')", p. 1365-1440. *Obras completas*, Madrid: Biblioteca Nueva, 1981.

¹⁵ Hyde, J. (2005), "The gender similarities hypothesis", *American Psychologist*, 60(6):581-592.

¹⁶ (CEDAW) Convention to Eliminate All Forms of Discrimination Against Women

----- (1924), "La disolución del complejo de Edipo", p. 2748-2751, *Obras completas*, Madrid: Biblioteca Nueva, 1981.

----- (1925), "Algunas consecuencias psíquicas de la diferencia sexual anatómica", p. 2896-2903. *Obras Completas*. Madrid: Biblioteca Nueva, 1981.

----- (1931), "Sobre la sexualidad femenina", p. 3077-3089, *Obras completas*, Madrid: Biblioteca Nueva, 1981.

----- (1932), "La feminidad", p. 3164-3178, *Obras completas*, Madrid: Biblioteca Nueva, 1981.

----- (1937), "Análisis terminable e interminable", p. 3339-3373. Madrid: Biblioteca Nueva, 1981.

Imperato-McGinley, J. et al. (1974), "Esteroid-5-alpha reductase Deficiency in Man: An Inherited Form of Male Pseudohermaphroditism ", *Science*, 27 diciembre.

----- (1979), "Androgen and the Evolution of Male-Gender Identity Among Male Pseudohermaphrodites with 5a-Reductase Deficiency", *New England Journal of Medicine*, May.

Inglehart, R. & Welzel, Ch. (2006), *Modernización, cambio cultural y democracia: la secuencia del desarrollo humano*, Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS).

Money, J. (1975), "Ablatio Penis: Normal Male Infant Sex-Reassigned as a Girl", *Archives of Sexual Behavior*, January.

Wallen, K. (2009), "The Organizational Hypothesis: Reflections on the 50th Anniversary of the Publication of Phoenix, Goy, Gerall and Young" *Hormones and Behavior*, may.

Welzel, Ch. (2014), *Freedom Rising: Human Empowerment and the Quest for Emancipation*, Harvard: Cambridge University Press.

Young, L. & Alexander, B. (2012), *Química Entre Nosotros, Amor, Sexo y la Ciencia de la Atracción*. Madrid: Alianza Editorial.